

- زندگی‌نامه**

حضرت آیت‌الله سیدمحمدعلی علوی حسینی گرگانی در خرداد ۱۳۱۸شمسی (بیستم جمادی‌الثانی ۱۳۵۹ق)، در نجف اشرف به دنیا آمدند. پدر بزرگوارشان، مرحوم آیت‌الله حاج سیدسجاد علوی گرگانی بزرگترین شخصیت علمی منطقه «رگان و دشت» و از مشهورترین علمای استان مازندران به‌شمار می‌رفت. وی از شاگردان آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری (مؤسس حوزه قم)، حاج شیخ ابوالقاسم قمی، حاج شیخ محمدعلی حائری قمی و حاج میرزامحمد فیض قمی بود. والده آیت‌الله علوی گرگانی هم، صبیّه مرحوم حجت‌الاسلام شیخ علی‌اصغر مؤیدالشریعه بود. تحصیلات

حضرت آیت‌الله علوی گرگانی، در هفت سالگی (۱۳۶۵ق) همراه پدر بزرگوارش، از نجف اشرف به ایران آمد و نزد ایشان، قرآن، حساب، ادبیات، مغنی، مطول و شرح لمعه را آموخت. در ۱۶ سالگی (۱۳۷۴ق) همراه پدر و گروهی از حجاج گرگانی، به زیارت عتبات عالیات، بیت‌الله الحرام، مدینه منوره، بیت‌المقدس، الخلیل (حرم حضرت ابراهیم) و سوریه نائل آمد. در طول مسیر برای کاروانیان به خواندن مناسک و کتاب‌های دینی می‌پرداخت. ایشان که قصد اقامت در نجف را داشت، به پیشنهاد آیت‌الله‌العظمی حکیم ^(رحمه‌الله علیه) به قم آمد و در حوزه علمیه قم به تحصیل سطوح عالیه نزد اساتیدی چون حضرات آیات؛ شیخ مصطفی اعتمادی، (مطول) ستوده، (شرح لمعه) میرزامحمد مجاهدی تبریزی (مکاسب) و سید محمدباقر سلطانی طباطبایی (کفایه) پرداخت.

- اساتید**

ایشان در خلال تحصیل خویش، در حوزه علمیه قم توفیق یافتند از محضر بزرگانی چون: آیات عظام بروجردی، امام خمینی، سیدمحمدرضا گلپایگانی، محمدعلی اراکی، آیت‌الله سیدمحمد محقق داماد، آیت‌الله حاج آقا مرتضی حائری یزدی، آیت‌الله عباسعلی شاه‌رودی ^(رحمه‌الله علیه) و… نیز کسب فیض نمایند.

- به سوی نجف اشرف**

حضرت آیت‌الله علوی گرگانی در خلال تعطیلات تابستانی حوزه علمیه قم، به مدت هفت سال به نجف اشرف مهاجرت می‌کردند و در آنجا اقامت می‌گزیدند و به درس‌های اساطین نجف اشرف مانند آیات عظام: خویی، شاه‌رودی، میرزاباقر زنجان‌ی و نیز استادش امام خمینی ^(رحمه‌الله علیه) شرکت می‌کردند و از مستشکلین درس به‌شمار می‌رفتند.

- تدریس**

این عالم پارسا، از همان سال‌های نخستین تحصیل علوم دینی، به تدریس آموخته‌های خود پرداختند و بارها سیوطی، مغنی و مطول: شرح شمسیه و شرح نظام را تدریس کردند و در همان نوجوانی حاشیه ملاعبده‌الله را به‌نام «رفع کشف الغاشیة عن وجه الحاشیة» شرح نمودند.

ایشان از سال ۱۳۸۲ق به تدریس سطوح (معالم، قوانین، شرح لمعه و شرح تجرید) پرداختند و خیلی سریع، درس شرح لمعه‌اش – که در زیر گنبد مسجد اعظم تشکیل می‌شد – یکی از شلوغ‌ترین درس‌های حوزه علمیه قم شد و دروس رسائل و مکاسب و کفایه‌اش هم – که در حسینیه ارک برگزار می‌شد– از پرجمعیت‌ترین دروس حوزه بود. در سال ۱۴۰۵قمری نیز، به امر آیت‌الله حاج‌آقا مرتضی حائری و درخواست گروهی از شاگردان، تدریس خارج فقه و اصول را آغاز کردند و در حدود ۳۰ سال تدریس درس خارج ایشان ادامه داشت.

- تبلیغ دین**

حضرت آیت‌الله علوی گرگانی بر طبق عمل به وظیفه خویش، از همان اوان طلبگی‌اش به تبلیغ دین پرداخت و سالیان فراوان در ایام ماه مبارک رمضان، محرم و صفر بر مسند وعظ و ارشاد تکیه زده و هزاران نفر را با بیان شیوا و سخنان زیبای خویش از آبخشور علوم اهل‌بیت ^(علیهم‌السلام) سیراب نمود و این شیوه پسندیده، حتی پس از مرجعیت معظم‌له نیز ادامه داشت. ایشان، به‌جز این ایام، سالیان فراوان، قبل از رسیدن به مرجعیت (۱۸ سال متمادی) در

گرما و سرما، در تابستان و زمستان هر پنجشنبه و جمعه به تهران می‌رفت و پیرامون معارف دین در مسجد فاطمیه سخن می‌گفت و در همین راستا، هیئت وحدت فاطمیه و صندوق قرض‌الحسنه آن را هم تأسیس نمود و هم‌زمان به تدریس شرح منظومه و شرح تجرید و اصول اعتقادات به گروهی از اساتید دانشگاه و دانشجویان می‌پرداخت.

- تألیفات**

حضرت آیت‌الله علوی به‌جز تدریس منظم فقه و اصول (که صدها نور آن موجود است)، تبلیغ و ترویج شعارن دینی، پرورش شاگردان فراوان و راهنمایی مردمان و مقلدان، دارای تألیفات متعدد فقهی، اصولی، حدیثی و رجالی بود که عبارتند از:

- الف) آثار چاپی**

- توضیح‌المسائل (به اردو ترجمه شده است)؛
- اجوبة‌المسائل یا پاسخ به جدیدترین استفتائات (۲ ج)؛
- مناسک حج (آداب، اعمال واستفتائات حج)؛
- منهج‌الصالحین (رساله توضیح‌المسائل عربی)؛
- منهج‌الناسکین (مناسک حج عربی)؛
- نور‌الهدی (تعلیقه بر عروة‌الوثقی)؛
- المناظر الناضرة فی احکام العترة‌الطاهرة ^(رحم‌الله علیه) (ج ۱، بخشی از کتاب‌الطهارة)؛
- تعلیقه بر تحریر‌الوسیله (۲ ج، چاپ مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی ^(رحمه‌الله علیه)؛
- گلچینی از انوار اخلاقی (برگزیده درس اخلاق روزهای چهارشنبه)؛
- ره‌توشه پارسایان، انوار اخلاقی (ج ۱، شرح وصایای پیامبر اکرم ^(صلی‌الله علیه و آله و آله) به ابوذر غفاری)؛

- توحید از دیدگاه علم (یکی از سخنرانی‌های معظم‌له)؛
- ب) آثار غیرچاپی**

- المناظر‌الناضرة (ج ۲ تا ۱۰)، شرح مفصل ابواب طهارت، صلاة و زکات شرایع‌الاسلام)؛
- لئالی‌الاصول (۱۰ جلد از مباحث الفاظ تا پایان استصحاب)؛

- زبدة‌اللئالی (تلخیص کتاب فوق)؛
- القواعدالفقهیة (قاعده‌های، ضمان، لاضرر، تقیه، عدالت، میسور و اصاله‌الصحة)؛
- رساله در فروع علم اجمالی؛
- رساله در تعادل و تراجیح؛
- رساله در اجتهاد و تقلید؛

- تقریرات درس فقه آیت‌الله‌العظمی بروجردی ^(رحمه‌الله علیه) (بحث طهارت و قضا)؛
- تقریرات درس فقه حضرت آیت‌الله محقق داماد ^(رحمه‌الله علیه) (کتاب صلاة و حج)؛
- تقریرات درس فقه آیت‌الله حاج شیخ عباسعلی شاه‌رودی ^(رحمه‌الله علیه) (کتاب طهارت)؛
- تقریرات درس فقه حضرت آیت‌الله اراکی ^(رحمه‌الله علیه) (بحث صلاة‌الجمعة)؛

- تقریرات درس فقه آیت‌الله حاج آقا مرتضی حائری ^(رحمه‌الله علیه) (کتاب طهارت و خمس)؛
- تقریرات درس اصول آیت‌الله‌العظمی امام خمینی ^(رحمه‌الله علیه) (از بحث مقدمه واجب تا آخر قطع و ظن)؛
- تقریرات درس اصول آیت‌الله محقق داماد ^(رحمه‌الله علیه) (دوره کامل)؛
- تعلیقه بر وسیلة‌النجاة؛

- تعلیقه بر منهاج‌الصالحین؛
- کشف الغاشیة عن وجه الحاشیة (توضیح مشکلات حاشیه ملاعبده‌الله، اولین تألیف معظم‌له)؛
- نورالبیان فی تفسیر القرآن؛
- طبقات‌الرجال؛
- ره‌توشه پارسایان، انوار اخلاقی (ج ۲ و ۳، شرح وصایای پیامبر اکرم ^(صلی‌الله علیه و آله و آله) به امیرالمؤمنین ^(علیه‌السلام) و عبدالله بن مسعود)؛
- و….

- حمایت از نظام**

حضرت آیت‌الله علوی گرگانی، در پیش از انقلاب در

فقه پارسا

مروری بر زندگی‌نامه علمی و خدمات فرهنگی و اجتماعی حضرت آیت‌الله علوی گرگانی

صفحات زرین کتاب پربرگ تاریخ، مردان بزرگی را به ما می‌نماید که در راه نجات انسان‌ها از گرداب فساد و منجلاب بدبختی و گمراهی، از هیچ کوششی فروگذار نکردند. مردانی که زندگی پربار خویش را وقف هدایت بشر نمودند. پیامبران الهی و اوصیای آنان، قافله‌سالار این گروه‌ند. آنان در تاریخ بشریت جلودار روشنی و آگاهی بوده و در رشد و اعتلای ارزش‌های انسانی برترین مرتبه را به خود اختصاص دادند. عقل‌ها را برانگیختند و مردم را از سستی و نادانی، به تلاش، تفکر و ایمان فرا خواندند و سر خویش بر سر این هدف نهادند.

عالمان دین نیز ادامه‌دهندگان همین راه‌ند و مانند پیامبران الهی، در راه هدایت‌گری و نبرد با جهل و نادانی، فساد و بی‌دینی گام نهادند و مشعل فروزان هدایت را به دست گرفته و راه پرپیچ‌وخم تاریخ را در برابر ظلمت‌زدگان روشن نمودند.

سبحانی، جوادی آملی، مظاهری، بشیر نجفی، حضرت آیت‌الله محمداسحاق فیاض، سران قوا، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، آیات سید محمدتقی مدرسی، اعرافی مدیر حوزه‌های علمیه، سعیدی تولیت حرم مطهر کریمه اهل‌بیت ^(علیهم‌السلام)، حجج‌اسلام مروی تولیت آستان قدس رضوی، مجتبی فاضل سرپرست حوزه‌های علمیه خواران، عباسی رئیس جامعة‌المصطفی العالمیه، سیده‌زهره برقی مدیر جامعة‌الزهرا ^(علیه‌السلام)، نهادهای عالی حوزوی، علما، فضلا و مسئولان کشوری و لشگری، پیام‌های تسلیتی صادر کردند. بخشی از این پیام‌ها به این شرح است:

- امام خامنه‌ای**

بسم‌الله الرحمن الرحیم

رحلت عالم ربانی آیت‌الله آقای حاج سیدمحمدعلی علوی گرگانی ^(رحمه‌الله علیه) را به حوزه علمیه قم و به همه شاگردان و ارادتمندان و مقلدان ایشان به‌خصوص به مردم مؤمن گلستان که ارادت ویژه به این بزرگوار و والد محترمشان مرحوم آیةالله آقای حاج سیدسجاد علوی داشتند و بالخصوص به خاندان گرامی و فرزندان مکرمشان تسلیت عرض می‌کنم. این مرجع معظم در قضایای گوناگون انقلاب و مسائل کشور همواره وفادارانه در کنار مردم و پشتیبان نظام مقدس بودند و خدمات ارزشمندی کرده‌اند که موجب فیض و رحمت الهی است ان‌شاءالله. از خداوند متعال علو درجات ایشان را مسألت می‌کنم و امیدوارم، با اجداد طاهریشان محشور گردند.

- آیت‌الله‌العظمی‌سیستانی**

جناب مستطاب حجت‌الاسلام آقای سیدمحمد علوی گرگانی دامت تأبیداته

السلام علیکم ورحمة‌الله وبرکاته

ضایعه ارتحال والد مکرم جناب آیت‌الله آقای سید محمدعلی علوی گرگانی ^(رحمه‌الله علیه) را به جناب‌عالی و آقایان اخوان و دیگر بستگان و علاقه‌مندان محترم آن بزرگوار تسلیت عرض نموده‌و از خداوند متعال برای آن مرحوم علو درجات و برای عموم بازماندگان صبر جمیل و اجر جزیل مسألت دارم.

- آیت‌الله‌العظمی‌وحید خراسانی**

در پی ارتحال حضرت آیت‌الله علوی گرگانی، حضرت آیت‌الله وحید خراسانی در تماس تلفنی با فرزند ایشان، ارتحال ایشان را تسلیت گفته و با اشاره به مصیبت وارده، صبر جمیل و اجر جزیل برای خاندان آن مرحوم را از خداوند متعال خواستار شدند.

- آیت‌الله‌العظمی‌مکارم شیرازی**

خبر رحلت عالم ربانی حضرت آیت‌الله حاج سید محمدعلی علوی گرگانی ^(رحمه‌الله علیه) علیه موجب نهایت تأسف

و تأثر گردید.

این فقیه بزرگوار سالیان متمادی، علاوه بر پرورش شاگردان فراوان، آثار و تألیفات ارزشمندی از خود به یادگار گذاشت. حضور او در میان مردم منشأ آثار فراوانی بود و امروز جای خالی ایشان احساس می‌گردد.

اینجناب این ضایعه مؤلمه را به محضر حضرت ولی‌عصرارواحفا‌فداء، حوزه‌های علمیه، ملت شریف ایران به‌ویژه مردم باصفای استان گلستان، شاگردان، مقلدان و ارادتمندان و بالخصوص بستگان و فرزندان ایشان تسلیت عرض نموده و از درگاه خداوند متعال، علو درجات و حشر او را با اجداد طاهرنش و صبر و اجر فراوان را برای بازماندگان خواستارم.

- آیت‌الله‌العظمی‌نوری‌همدانی**

خبر ارتحال فقیه عالی‌قدر حضرت آیت‌الله آقای حاج سید محمدعلی علوی گرگانی ^(رحمه‌الله علیه) موجب تأسف و تأثر گردید.

این عالم متقی عمر با برکت خود را در ترویج فرهنگ اهل‌بیت ^(علیهم‌السلام) سپری کرد و با تربیت طلاب و فضلا و تألیف، آثار ارزنده‌ای از خود به‌جای نهاد. تواضع و ساده‌زیستی و اخلاص از دیگر ویژگی‌های این شخصیت بود.

اینجناب فقدان این عالم متقی را به عموم ارادتمندان و مقلدان و حوزه‌های علمیه و تمامی وابستگان خصوصاً اهالی انقلابی و متدین گلستان تسلیت عرض نموده و علو مقام برای آن فقید سعید مسألت می‌نمایم.

- آیت‌الله‌العظمی‌سبحانی**

ارتحال عالم بزرگوار مرحوم مغفور آیت‌الله حاج سیدمحمدعلی علوی گرگانی ^(رحمه‌الله علیه) موجب تأسف و تأثر گردید.

فقید سعید علاوه بر کمالات علمی و روحی، فرزند عالم بزرگوار مرحوم آیت‌الله حاج سیدسجاد گرگانی بوده که در منطقه، عالم شاخص و مدافع ولایت و مورد احترام قاطبه استان بود.

اینجناب این ضایعه را به حضرت ولی‌عصر ^(علیه‌السلام) و علمای حوزه‌های علمیه و دوستان و علاقه‌مندان این عزیز از دست‌رفته، به بیت ایشان و آقازادگان بالاخص مردم گلستان تسلیت گفته و برای آن‌مرحوم علو درجه و برای بازماندگان صبر جمیل مسألت دارم.

- آیت‌الله‌العظمی‌مظاهری**

ارتحال فقیه وارسته و عالم جلیل‌القدر حضرت آیت‌الله آقای حاج سیدمحمدعلی علوی گرگانی ^(رحمه‌الله علیه) موجب تأسف و تأثر گردید.

این فقیه بزرگوار عمر شریف خود را در طی سالیان متمادی در حوزه علمیه قم، در مسیر ترویج و تحکیم معارف والای اهل‌بیت عصمت و طهارت ^(علیهم‌السلام) و تربیت فضلا و طلاب و ارتباط و خدمت صمیمانه به مردم، مصروف ساختند و همواره متصف به تواضع و ساده‌زیستی و صفای نفس و خصال حمیده بودند و اینک با کارنامه‌ای از خدمت و فضیلت به لقای خداوند تعالی و اجداد طاهرنیشان واصل گردیده‌اند و امید است، روح مطهر ایشان در جوار قرب الهی، منتعم از فیض و رحمت واسعه پروردگار بوده باشد.

اینجناب ضایعه ارتحال این عالم ربانی را به حوزه علمیه قم و بیت شریف و فرزندان مکرم ایشان و به عموم شاگردان و ارادتمندان و مقلدان آن فقیه وارسته و خصوصاً به مردم شریف و مؤمن استان گلستان، تسلیت عرض می‌کنم و از خداوند سبحان، علو درجات ایشان و صبر و اجر بازماندگان و خاندان مصاب را مسألت می‌نمایم.

- آیت‌الله‌العظمی‌جوادی آملی**

ارتحال فقیه اهل‌بیت ^(علیهم‌السلام) حضرت آیةالله علوی گرگانی سانحه سنگین و مصیبت صعب بود. این رخداد تلخ را به حوزه‌های علمیه و جامعه روحانیت و شاگردان این روحانی اثرگذار تسلیت گفته، علو درجه این عالم راحل و صبر و اجر بیت مکرم ایشان از خدای سبحان مسألت می‌شود.

ادامه در صفحه بعد